

ТВОРЧИСТЬ ЛЕСІ УКРАЇНКИ В ІНШОМОВНОМУ ДИСКУРСІ

Анотація. У статті йдеться про залучення Лесею Українкою світових тем у свою творчість, зокрема в драматургію. Відомо, що українська література на початку ХХ століття випадала із загальноєвропейського культурно-мистецького процесу, а Леся Українка долучаючись до модерної української літератури повертає її на шлях одностадіального розвитку з літературою європейською. Леся Українка усвідомила, що лише української культурно-мистецької літературної спадщини недостатньо для одностадіального розвитку української та європейської літератури та культури, тому вона звертається до європейського, світового культурного обширу і залучає його у свою драматургію, а значить і в українську літературу. Європейськими засобами поетеса зображає українське життя.

Стаття висвітлює англomовну рецепцію творчості Лесі Українки. Доробок письменниці привернув увагу англomовних перекладачів наявністю алюзій та ремінісценцій, пов'язаних з англomовною культурою. Переклади поезій, драм засвідчили зовнішній контакт української та англomовної літератури, англomовні критичні огляди, статті, ревізії, студії енциклопедичні довідки Рев'юка, Державіна, Маннінга, Санді та інших засвідчили входження українського дискурсу, творчості Лесі Українки в англomовний контекст.

Ключові слова: одностадіальний розвиток, модерна література, рецепція, англomовний дискурс, компаративістський аналіз.

Сьогодні багатьма дослідниками у полікультурному аспекті розглядаються проблеми ідентифікації української культури, вивчаються її глибинні зв'язки з обширом європейського культурного материка. Актуальність вивчення творчого доробку Лесі Українки і полягає у з'ясуванні його місця в полікультурному контексті, його зв'язків з українським культурним контекстом.

У своїх творчих пошуках українська поетеса віднаходить особистості, які спроможні запропонувати світові своє власне світобачення, сміливо йти проти стандартизуючої, масово-буденної свідомості, і такі особистості стають центральними й у нових модерних літературно-мистецьких шуканнях на межі століть.

Насамперед драматургічною творчістю поетеса намагалася зобразити українське життя європейськими засобами – неоромантизмом, особливістю якого було те, що в ньому найпоспідовніше виражалася національна ментальність, що особливо імпонувало поетесі. Теми, які відшукує поетеса у обширі світової літератури, відповідають її намірам відтворити «борню великих пристрастей» [1, с. 155], в яких гартуються міцні душі, що вестимуть закованого в ланці, засудженого на смерть раба – український народ, до свободи.

Микола Зеров, вивчаючи творчість Лесі Українки, зазначав щодо європейської культури в українському контексті: «... на Україні у нас вікон не прорубали, у нас паростки європейської культури протискалися всюди тисячею непомітних шпар та щілин, сприймаючись помалу, непомітно, але всіма порами соціального організму» [4, с. 597]. Отже, поетеса розширювала межі проникнення європейської, світової культури в український контекст.

Позиція Лесі Українки оцінювалася українською громадськістю як віддалена від української проблематики, але насправді це була не віддаленість, а новий розвиток художньої свідомості, зумовлений не лише західноєвропейськими настроями та впливами, але і значною мірою й тим, що в культурології визначається як «жіночий погляд» на світ і культуру. Ю. Лотман стверджував: «Жіноча культура» – це особливий погляд на культуру, необхідний елемент її багатогосся» [7, с. 139]. Культурологічне обґрунтування «жіночого погляду» на світ і культуру засвідчує, що крізь його призму можна досягнути той полікультурний процес, який освоювала Леся Українка, трансформуючи його українську літературу.

Не зупиняючись на обширі залучення Лесею Українкою світового літературно-культурного контексту в свою творчість, а значить і в українську культуру та літературу, оглянемо іншомовний дискурс її творів. Це дозволить з'ясувати, як творчість української поетеси відома в іншомовному дискурсі, чи її ідеї конвертовані в іншомовну літературу, які особливості рецепції її творів, зокрема, в англomовному дискурсі. Розглядаючи це питання, насамперед, слід зауважити, що мова творів Лесі Українки була або маловідома, або зовсім невідома іншомовним читачам. Це була мова невідомої нації, що не мала державності, і найчастіше зараховувалися до російської культури, тобто ідентифікувалася як «русская». Ліна Костенко пояснювала це тим, що український письменник – це письменник «заблокованої культури і мови», і його геніальність йде у чорну діру бездержавного існування нашого народу [5, с. 5]. Але саме завдяки таким геніям, як Сковорода, Шевченко, Котля-

ревський та іншим нація вижила, а Леся Українка, як одна з них, змогла пробитися крізь російсько-імперську блокаду в європейській літературно-культурний контекст і привернути до себе увагу високим художнім рівнем своєї творчості. Її новаторство в жанровому і тематичному плані, орієнтація на західноєвропейську літературу не могла не привернути увагу дослідників української літератури. Так, А. Ніковський зазначав, що неоромантична творчість української поетеси насичена екзотичними сюжетами, внутрішнім драматизмом, де постає розвиток, рух, боротьба ідей, і Леся Українка «... вносила в розроблення світових сюжетів видатні індивідуальні властивості, чим заслужила повністю на те, щоб бути зарахованою до видатних письменників світової літератури» [8, с. 123].

З огляду на сказане, зрозуміло, чому з поетичним словом Лесі Українки працювали канадські, англійські, американські перекладачі: Еванс, Робертс, Канді, Кіркконел Лайвсей. Тут слід додати, що зацікавлення українською літературою та українськими письменниками часто було пов'язане з наростанням української еміграції в країни світу. Саме українська інтелігенція, яка емігрувала до Європи і за океан, сприяла популяризації української культури, а особливо українська політична еміграція, яка створювала українські товариства, школи, інститути, університети, намагаючись зберегти ідентичність і завжди очікуючи на постання незалежної України. Представники української культури, науки, літератури студіюють різні науки, а особливо творчість українських письменників, перекладаючи та коментуючи її, і тим самим вписуючи українських митців у європейський контекст. Вони багато перекладають німецькою, англійською, французькою мовами. З'являються переклади англійською Скрипника, Статко-Лозинської, Андрусишина та інших. Сьогодні відомо: англійською було надруковано понад 134 твори письменниці у 28 джерелах: поетичні збірочки, окремі поезії, драматичні етюди та драматичні поеми.

Перший переклад творів Лесі Українки англійською побачив світ 1916 року, у Нью-Йорку, коли була надрукована збірка «Five Russian plays with one from the Ukrainian». Цією однією українською п'єсою була драматична поема «Вавилонський полон», перекладена Карлом Ерихом Бехгофером Робертсоном, який потім неодноразово перекладав твори Лесі Українки, орієнтуючись на оригінал і дотримуючись законів еквірітмічності та еквілінеарності.

Англомовні переклади творів Лесі Українки зроблені на високому перекладацькому рівні, з урахуванням особливостей української та англійської мови і культури. Вони супроводжуються передмовами, примітками, анотаціями, де йдеться про Україну, її історію та політичне становище, про біографію та творчість Лесі Українки. Окрім перекладів, в англомовному контексті постають

рецензії-відгуки про творчість Лесі Українки, про її новітню «драму ідей», про оригінальну інтерпретацію загальнолюдських тем, інтертекстів, естетично-мистецький рівень українських оригіналів.

Так у статті Еміля Ревюка, що опублікована в монографії D. Snowyd «Spirit of Ukraine» у 1935 р., творчість поетеси розглядається у контексті національного відродження, аналізуються її джерела, мистецькі уподобання Лесі Українки та коротко характеризуються її творчий і життєвий шлях.

Про новітню українську європейську драму, «драму ідей», йдеться чи не в першому дослідженні про драматичні поеми в англомовному дискурсі Derjavin «The Dramatic Works of Lesya Ukrainka» 1956 року видання, де розглядаються основні риси її драматичних поем, які визначаються як модерні. Увагу англомовних читачів, наголошує автор, має привернути загальнолюдський характер творчості української поетеси модерної модифікації, утвердження нею новітньої, європейського зразка, української драми. Леся Українка створює власну форму «драми ідей» і наповнює її новим змістом, тому твори набувають оригінального, власне Лесиноного звучання.

Дослідниця англомовного дискурсу творчості Лесі Українки М. Шимчишин виділяє такі особливості рецепції творчості українського митця в англомовному дискурсі:

1) перша – рецепція спільна для сприйняття доробку таких постатей, як Т. Шевченко, І. Франко, М. Коцюбинський, О. Кобилянська та інші, що були безпосередньо пов'язані із зростанням та напрямком української еміграції;

2) друга – рецепція-критичний дискурс всіх українських митців, які потрапляють у сферу зацікавленень англомовного історико-літературного та літературно-критичного контексту (протиставляється критичним оцінкам радянських літературознавців). З огляду на це, творчість Лесі Українки оцінюється як модерна і неоромантична, наголошується на високому мистецькому рівні її поем, на її новаціях і в жанрі, і в тематиці творів [13, с. 29].

Англомовний критичний огляд творчих здобутків Лесі Українки різножанровий: монографії, літературно-критичні, філософсько-публіцистичні статті, біографічні довідки, компаративістичні студії.

Загалом, аналізує М. Шимчишин, критичні огляди про Лесю Українку в англомовному дискурсі здійснювали:

1) вчені українського походження: К. Андрусишин, К. Біда, В. Державін, М. Тарнавська, В. Жила, Е. Рев'юк та інші;

2) англосаксонського походження: П. Канді, В. Кіркконел, К. Менінг, А. Крейворд, Д. Стюард;

3) українські літературознавці, праці яких перекладалися англійською: М. Драй-Хмара, Р. Зорівчак, О. Ставицький, Є. Шаблювський, С. Шаховський.

На відміну від радянських вчених, які користувалися методом соціалістичного реалізму, англо-

мовні вчені, маючи методологічну свободу для своїх студій, використовували психоаналіз, міфокритику, компаративістику, феміністичну критику, тому й рецепції творчості української поетеси здійснені в руслі модернізму і неоромантизму. М. Шимчишин пише: «Політична незаангажованість, методологічний плюралізм з перевагою компаративних операцій – такі основні доміанти рецептивних проявів проникнення спадщини Лесі Українки в багатокультурність англосовієтського світу» [13, с. 34].

Окрім англосовієтських перекладів творів Лесі Українки, є багато критичних відгуків про її творчість у вигляді нарисів, статей, оглядів, розвідок, що публікувались у періодичних виданнях Великобританії, Канади, Америки. Це українознавча преса: студії, записки, квартальними, журнали «The Ukrainian Quarterly», «The Ukrainian Review», «The Ukrainian Conavlian», «Studia Ucrainica», «Journal of Ukrainian Studies», «Comparatike Literature» та подібні [6].

В іншомовному дискурсі творчості Лесі Українки помітне місце посідає праця Кларенса Меннінга (Clarence A. Manning Foreword «Spirit of Flame Bookman Associates», New York, 1950). Цей літературознавець відводить Лесі Українці почесне місце у світовому культурно-літературному обширі, зазначаючи, що вона «була майстром поетичного мистецтва; в технічному розумінні – літератором найвищої якості, жінкою, наділеною геніальністю. З її знанням і оцінкою європейської літератури вона мала спроможність оцінювати характер літературного розвитку й насаджувати на українському ґрунті ті здобутки й традиції, що виправдалися за кордоном, при чому, без будь-якого нанесення шкоди своїй власній індивідуальності й мистецьким талантам. Вона була в найкращому розумінні "освіченою поеткою", а «її твори – це процвітання українського генія, і при тому вони мають ще ширше значення. Вони є висловом думки культурної й освіченої жінки, що репрезентувала те сприймання універсальних ідеалів цивілізації, що є єдиною надією людства в двадцятому сторіччі» [11, с. 16].

Ми не можемо стверджувати, що твори української літератури перекладались багатьма європейськими мовами, хоча такі постаті, як Іван Франко, Тарас Шевченко досить відомі світовому загалу в перекладах. У цьому ж контексті має бути і Леся Українка, яка, залучаючи світові теми у свою творчість, пов'язує буття свого народу із буттям інших народів, проблеми українців із проблемами загальнолюдськими. Таким чином, українська література та драматургія входить в контекст світової літератури та культури.

До найперших англосовієтських перекладів творів Лесі Українки належить том вибраних поезій і драм Лесі Українки, здійснених Персівалем Кунді: Percival Cundi: Introdaction, «Spirit Flame», New York, 1950. Він пише: «До цих двох імен треба конче додати третє, що належить жінці, Лесі Україн-

ці, поетці рідкісного ступеня освіти, що опанувала знання фахівця поетичної техніки, була знайома з головними європейськими мовами й літературами (включно з англійською), визначалася необмеженою уявою, гостротою психологічної спостережливості й силою та енергією виразу, в чому не перевершила її ні одна письменниця, що здобула собі ім'я і в західній літературі» [10, с. 16-17].

Леся Українка жила і працювала в умовах насильницького впливу «вселенського, імперського» російського великодержавного менталітету, в межах, за словами Ліни Костенко, «заблокованої культури», тому вибудовувала свою творчість таким чином, щоб виводити українську літературу за межі селянсько-етнографічної тематики, завдяки чому література набуває значення та функції загальнонаціональної, здатної задовольнити духовні потреби всіх станів та верств суспільства. Поетеса спрямовує українську літературу, культуру в річище культури західноєвропейської. Дослідник творчості Лесі Українки, літературознавець Роман В. Кухар напише: «... своєю поетично-драматичною творчістю дала Леся Українка яскравий вияв напряду своїх культурно-духовних та інтелектуальних інтересів, що йшли назустріч єднанню зі спорідненою українській духовності світлою й високою, ідеалістичною й трансцендентного характеру, культурою західної Європи та її джерела – античної й ранньо-християнської цивілізації» [11, с. 18].

Інший вчений-літературознавець Степан Турдор, проаналізувавши 20 драматичних творів Лесі Українки, зауважував, що 16 із них приводять читача в чужі землі.

Так, творча спадщина Лесі Українки полікультурна, наповнена сюжетами і образами апробованими до неї в європейській літературі (Дон Жуан, Касандра, Іфігенія, Ізоolda та інші). А. Нямецю зазначає: «численні форми і способи рецепції та переосмислення традиційних сюжетів і образів світової літератури в певному смислі ідеальні, оскільки в художній практиці рідко зустрічаються чисті варіанти трансформацій класичного матеріалу. Тому розглядаючи генетичні, контактні і типологічні зв'язки і сходження між літературними явищами, що засновані на сюжетно-образному матеріалі минулого, необхідно враховувати не лише елементарно-наглядні сили взаємодії між ними (перегук сюжетів, образів, мотивів, полеміка продовження, дописування, обробка, переказ), але й ті глибинні опосередковані зв'язки, що виникли в процесі творчого опанування пам'яток минулого і далеко не завжди усвідомлюються самими авторами» [9, с. 161].

Леся Українка свідомо виходила на терени європейської, світової літератури. Хоча їй закидали занадту класичність і занадту зажуриченість у чужі теми. М. Євшан писав: «Ніхто не хоче бачити, що поетеса, втікаючи до старинної Палестини чи Єгипту, малює те саме поневолення рабів, нужду робіт-

ників, що будують храми, страшний вавилонський полон, упадок народного духа... Але не тікати в Палестину, Єгипет, Вавилон, Грецію і всі інші старинні культури поетка не може. Її урочистий тон і архітектоніка не можуть зміститися в сучасному житті, не можуть погодитися з його роздертим, покривленим обличчям. І се не слабкість її, а тільки свідомість своєї істоти і своїх цілей» [2, с. 561].

Глибина її обізнаності із світовою літературою, культурою вражає. Знаючи більше 12 мов, в тому числі давньогрецьку і латину, вона вільно відшукує у обширі світової літератури, історії теми, що відповідають її намірам відтворювати, за словами Д. Донцова, «борню великих пристрастей». Д. Донцов стверджує, що «... мандрівки по чужих і вічних дорогах людської неволі, полум'яне шукання свободи, щоб крізь віки, народи і простори повернутись до неволі, як поетичної теми: зачароване коло шляху поета, який у своїй психіці несе прокляття неволі як спадщину в історичному організмі народу» [1, с. 172]. Залучаючи у свою творчість весь обшир світової культури, Леся Українка виводила Україну за межі колоніальної безвісти і, згідно з давніми українськими ментальними закладами, не протиставляла українську культуру, літературу іншомовним, а поліфонічно поєднувала з ними. І таким чином вона, як поет непересічний, зуміла українські проблеми не виокремлювати, а вводити в коло проблем загальнолюдських. Обізнаність з «морем світової поезії» (М.Зеров) дозволяє їй вільно оперувати світовими образами, сюжетами, надаючи їм нового, оригінального звучання. М. Зеров зазначав, що «... її вавилоняни й єгиптяни мають сучасну психологію, а її американські пущі, середньовічна Іспанія, Рим і Єгипет – то тільки більш-менш прозорі псевдоніми її рідного краю» [4, с. 392]. Отже, завдяки творчим зусиллям, що сприяли залученню світової поезії, літератури та культури в український контекст, Леся Українка сприяє входженню духовної культури України у світову культуру людства і виводить Україну за межі колоніальної безвісти.

Генетико-контактні зв'язки творчості поетеси з іншомовними літературами та культурами, відстежувалися у англomовному контексті з 20-х років ХХ ст. Зупинимось на студіях канадського дослідника Я. Рудницького, який у статті «Africa in life of Lesia Ukrainka» проаналізував східні мотиви у її творчості і зауважив глибокі знання поетеси з історії східних народів. Також відомо, що зовсім юною (1891 р.) Леся Українка написала «Стародавню історію східних народів» на основі праці Л. Менара (Menard L. «L'histoire les anciens peuples de l'Orient»), яку вона старанно опрацювала, для своїх молодших братів і сестер.

Увагу дослідників і читачів до творчості української поетки привертає високий художньо-мистецький рівень її драматургії та ті загальнолюдські проблеми, які були близькими українському суспільству і які Леся Українка розробляла

на основі традиційних європейських, християнських, єврейських, античних, східних сюжетів. І тут постає питання: полікультурний діалог у творчому доробку поетеси – це інтерпретація, засвоєння чи діалог культур? Можна стверджувати, що у творчому доробку Лесі Українки здійснено й інтерпретацію, і засвоєння, і діалог культур, адже «поліфонічне» бачення світової культури і виокремлення специфічних особливостей своєї, вітчизняної, в контексті світової культури було характерним для творчості Лесі Українки, яка ретельно вишукувала світові полікультурні контексти, суголосні українській дійсності, і які могли вивести Україну на широку світову арену. Таким чином, відбувається повернення до тих джерел, на яких виникла і постала українська культура загалом, а українська література зокрема, тобто до періоду формування чинників національного менталітету та національної ідентичності. Поетеса в минулих епохах відшукує відповідні своїм ідеям постаті від Касандри до Боярині, і в цьому проглядається закономірність, про яку пише А. Нямцу: «... в ХХ ст., (що має пояснення об'єктивного і суб'єктивного характеру), легендарно-міфологічні структури і деякі літературні твори сприймаються як своєрідні концентрати загальнокультурної пам'яті, "покликані" забезпечити поступову послідовність у духовній еволюції цивілізації, висунути якісь універсальні критерії взаємовідносин між людьми і народами, нагадати людству про його вище призначення» [9, с. 198].

Полікультурний контекст, залучений Лесею Українкою у її творчість, окрім з'ясування його глибинних зв'язків з українською духовно-мистецькою культурою, дозволяє представити в культурі не лише України, а й світу, специфіку існування української культури.

Обравши таку поширену у світовому контексті тему, як Дон Жуан, («... до чого дерзость хохлацкая доходит – замахнуться на Дон Жуана» – писала Леся Українка А. Кримському) вона розуміє всю відповідальність цього кроку.

Дон Жуан понад 300 років жив на сторінках різних книг і тут раптом українська версія, після Тірсо де Моліні, Мольєра, Байрона, Пушкіна. Розуміючи серйозність намірів написання твору на загальновідому тему, вона хвилювалась, щоб не було соромно не стільки за себе, скільки за українську літературу. Звертаючись до Старицької-Черняхівської, поетеса наголошувала: «Як це зараз же і побачите по списку діячів, єсть се не більше і не менше, як українська версія світової теми про Дон Жуана» [12, с. 399-400]. Вона вважала, що цей твір має посісти гідне місце серед інших, тому питала думки щодо своїх намірів Олени Пчілки, Людмили Старицької, Ольги Кобилянської. Поетеса знову і знову шліфувала свою драму й акцентувала увагу на образі не камінного гостя, а кам'яного господаря, який каменує навколо себе все живе. Це справді українська версія світової теми. Саме тому,

чи не найбільше є англомовних студій цього твору. Дослідники наголошували, що Дон Жуан Лесі Українки вирізняється на загальносвітовому тлі, маючи власне звучання, особливу конотацію. Він не схожий на інших Дон Жуанів, адже це величний образ камінної системи, високомистецький, без примітивізму, і англомовні науковці цей твір називають цінним внеском у світову літературу.

Тематика творів Лесі Українки, як полікультурний контекст, служить надзвичайно вартісним джерелом для історичної реконструкції конкретного та цілісного вигляду культурної епохи, яка формулася митцем і яка формувала митця. Леся Українка представляє різні моделі людського існування, оголюючи їх екзистенцію, і обираючи в історії людства трагічні моменти перелому чи то в античності, чи то у Біблійні часи, чи в часи Руїни. Особливості художньої моделі творчості митця аналізуються іншомовними дослідниками на ґрунтовній базі історико-літературних та теоретичних досліджень модернізму, що дозволяє вводити його у контекст загальноєвропейського модернізму. Саме ця сторона творчого спадку Лесі Українки привертала увагу іншомовних літературознавців, перекладачів.

Поцінуючи важливість зробленого Лесею Українкою для піднесення української культури на світовий рівень, О. Забужко зауважила, що завдяки Лесі Українці по-українському заговорили персонажі далеких країн і далеких епох, «вона, заселила заборолену, переслідувану мову, ("дім буття", за Гайдеггером, в українському випадку – забитий дошками) цілим пантеоном персонажів світової культури, від героїв гомерівського епосу до пророка Мохаммеда, Дон Жуана й масачусетських палігримів, і в той спосіб піднісши сволок "української хати" на вселенську висоту. Це дуже "центральноевропейська" відповідь – коли духовним еквівалентом нації, гарантом її єдності, а значить і життєздатності, стає культура (ще Масарик свого часу стверджував, що "національна ідея є ідея культури!"), при чому неодмінно культура відкрита, включена в процес універсального, кризь час і простір, обміну вартостями» [3, с. 97].

Так канадійський критик В. Смирнів у статті «The Stone Guest and the Stone Host (A Puskin's and Lesia Ukrainka's. Dramatization of the Don Juan Theme)» («Камінний гість і камінний господар. Драматизація теми Дон Жуана Лесею Українкою та О. Пушкіним») 1971 року здійснив порівняльно-типологічний аналіз означених творів. Це перша публікація в англомовному дискурсі творчості Лесі Українки компаративістського спрямування.

Дослідник С. Чорний у статті «Don Juan Motif i Lesia Ukrainka's Dramaturgy» («Дон Жуанівський мотив у творчості Лесі Українки») 1979 року наго-

лошує на високому художньо-мистецькому рівні твору Лесі Українки, на його оригінальному трактуванні, досі не знаному у світовій практиці.

В. Жила у статті «Don Juan through Ukrainian Eyes» («Дон Жуан українськими очима») 1981 року підкреслює, що це українська версія світового сюжету, а Леся Українка, звертаючись до світових тем, інтерпретує їх по-своєму, чим і надає їм нового звучання.

З позиції феміністичної критики зроблено порівняльний, компаративістський аналіз Р. Карп'яком у статті «Don Juan. A Universal Theme in Ukrainian Drama» («Дон Жуан: світова тема в українській драматургії») (ж-л «Canadian Slavonic Papers / Revue Canadienne des Slavistes», 1982).

Дослідниця англомовного дискурсу творчості Лесі Українки М. Шимчишин зазначає, що існує найбільше англомовних перекладів та досліджень «Камінного господаря», адже це тема світового масштабу і своєю універсальністю дозволяє здійснювати різні критерії і аспекти студіювання драми, зокрема і компаративістські. Саме порівняльно-типологічне студіювання цього твору і вводить його в іншомовний контекст [13].

Нами зроблено огляд лише певної частини іншомовного дискурсу творів Лесі Українки, реценція яких сприяла проникненню української літератури в англомовний культурний дискурс.

Високий мистецький рівень творчого спадку Лесі Українки, зокрема її драматургії, та «загальнолюдські проблеми, які вона розробляла на основі традиційних християнських сюжетів засобами модерної літератури, передусім "драми ідей", склали ту потенційну основу, яка здатна підтримувати зацікавлення її творами іншомовного читача в міру збільшення перекладів її творів чи популярності її імені, доробку в зіставленні з національними літературами» [13, с. 10].

Отже, творчість Лесі Українки і її полікультурний контекст у поєднанні з іншомовним дискурсом, окрім з'ясування їх глибинних зв'язків з українською духовно-мистецькою культурою, дає змогу і представити, і оцінити в культурі не лише України, а і світу, специфіку існування творчості української поетки.

Леся Українка своєю драматургічною творчістю зобразила українське життя європейськими засобами і ввела українську мову в коло європейських мов, адже змогла створити такі вершинні твори, як «Камінний господар», «Кассандра», «Одержима», «Айша і Мохаммед» та інші. Саме мистецький рівень її модерної драматургії на світові теми і привернув увагу іншомовних літературознавців та перекладачів до її творчої спадщини.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Донцов Д. Поетка українського рісоржіменту / Дмитро Донцов // Українське слово / Хрестоматія української літератури та міжнародної критики ХХ ст. К.: «Рось», Т. 1. – 560 с.

2. Євшан Микола. Критика; Літературознавство; Естетика / Микола Остапович Євшан / Упор. Н. Шумило. – К.: Основи, 1998. – 658 с.
3. Забужко О.С. Хроніки від Фортінбраса. Вибрана есеїстика 90-х. / Оксана Забужко. – К.: Факт, 2001. – С. 237.
4. Зеров М. Ad fontes // Зеров Микола. Твори: В 2 т. / Микола Зеров. – К.: Дніпро, 1990. – Т. 2: Історико-літературні та літературознавчі праці. – С. 585.
5. Костенко Л. Геній в умовах заблокованої культури / Ліна Костенко // Дивослово. – 2001, № 2. – С. 2-7.
6. Clarence A. Manning: Foreword, «Spirit of Flame Bookman Associates», New York, 1950, p. 15.
7. Лотман Ю. Человек и общество XVIII – начала XX века / Ю.Лотман // Из истории русской культуры. М.: Языки русской культуры. 1996. – Т.IV. С. 832
8. Ніковський А. Екзотичність сюжету і драматизм у творах Лесі Українки / А.Ніковський // ЛНВ, Київ, 1913. – К. -Х. – С. 321.
9. Нямцу А.Є. Загальнокультурна традиція у світовій літературі / А.Нямцу. – Чернівці: Рута, 1997. – 198 с.
10. Percival Cundi: Introduction, «Spirit of Flame», op. cit., p. 18.
11. Роман В. Кухар. До джерел драматургії Лесі Українки: Монографія / Роман В. Кухар. – Ніжин, 2000. – С. 268.
12. Українка Леся. Зібрання творів: У 12 т. – К.: Дніпро, 1978. – Т.10.
13. Шимчишин М. Підстави та особливості рецепції творчості Лесі Українки в англomовному світі (Великобританія, Канада, США) / автореферат дисертації на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10. 01. 05 «Порівняльне літературознавство» / М. М. Шимчишин. – К., 2000. – 20 с.

Olena Onufriienko

Lesia Ukrainka's works in a foreign discourse

Summary. The article refers to the involvement of international themes by Lesya Ukrainka to her work, particularly in the dramatic art, it is known that in the early twentieth century Ukrainian literature, was outside of European cultural and artistic process, while Lesya Ukrainka joining to the modern Ukrainian literature and returns it to the single-stage development path with European literature. Lesya Ukrainka realized that Ukrainian cultural and artistic literary heritage is not enough for single-stage development of Ukrainian and European literature and culture, so she appeals to the European, world cultural expanse and attracts it to her drama, and therefore to Ukrainian literature. Poet depicts Ukrainian life by the European means.

The article highlights the English reception of Lesya Ukrainka creative work, which attracted the attention of English-speaking translators with presence of allusions and reminiscences connected to the English culture. Translations of poems and dramas shown external contact of Ukrainian and English literature, English critical reviews, articles, exploration, studios, encyclopedic reference of Rev'yuk, Derzhavin, Manning, Sandy and others shown the entering of Ukrainian discourse of Lesya Ukrainka to English-speaking context.

Key words: Single-stage development, modern literature, reception, English-language discourse, comparative analysis.

Одержано 28.03.2018 р.

© Онуфрієнко О., 2018